

KRONIEK.

BOEKBESPREKING.

LODE ZIELENS, *Het Jonge Leven*, Uitgeverij „Regenboog”, Amsterdam—Antwerpen, 1927.

Dit boekje van 207 bladzijden verdeelt zich, bij de lezing, voor onzen geest onmiddellijk in twee gedeelten, n.l. de eerste 88 bladzijden, die dat voortreffelijk verhaal-over-kinderen „Het Poortje” bevatten — den trouwen lezers van Elseviers welbekend — en de overige vijf verhaaltjes, alle van korter adem — en van veel geringer beteekenis. Hieruit volgt dat ik de samenstelling van dat bundeltje niet kan bewonderen. Ik vind het heel jammer dat het uitstekende „Poortje” met die vijf andere dingen, van mindere waarde, tot een bundel verenigd werd. Beter ware het m.i. geweest, het afzonderlijk uit te geven — of te wachten tot er een evenwaardige metgezel aan kon toegevoegd worden. Maar de hoofdzaak, bij het verschijnen van dit boekje, is, dat hier weer een echt en zuiver, een geïnspireerd en talentvol jong vlaamsch schrijver voor den dag komt. Van Lode Zielens is veel te verwachten. Herinneren zich de Elsevier-lezers zijn verhaal „Het Poortje”? Het is gevoelig en geestig tegelijk, het doet een beetje romantisch aan en blijkt toch gansch en al reëel. Men gelooft ten volle aan ieder der onaanzienlijke persoontjes — echte Vlaamsche straatjongens en hun onschuldige vriendinnetjes — men leeft terstond en innig met hen mee.

De vijf bijgevoegde verhaaltjes zijn verschillend van aard. „Voor Moeder”, het eerste, is, geloof ik, nog het beste — toch maar amper het herdrukken in boekvorm waard, zou ik zeggen. „Mops, het jongetje en ik...” nu ja, een wel gevoelig, misschien zelfs wat overgevoelig niemendalletje, goed genoeg voor de krant, maar niet voor in een bundel. De schrijver moet zich zorgvuldig hoeden voor zijn neiging tot sentimentaliteit, tot overdrijving in gevoelszaken. „Voor 't laatst” is... ook wel aardig, maar denk daarbij eens aan Streuvels' „Het nieuwe Hoedje”, waar dit schetsje door zijn onderwerp aan herinnert. Door „De Droom” werd ik — al te sterk — aan een hollandsch jong schrijver van beteekenis herinnerd....

Zielens, houd vast aan uw eigen beste zelf, vertrouw op uw zuiver gevoel, dat ge nooit hoeft aan te zetten of aan te dikken, vertrouw ook op uw natuurlijken en gezonden humor, waarvan ge ons nog onlangs in „Meneer Pieternelle jubilaris” zulk een hoogst waardeerbaar, ja genietbaar staaltje hebt gegeven, en ge zult zeker meehelpen, de Vlaamsche prozakunst, die een beetje anemisch begon te worden, nieuw bloed, kracht en frischheid te schenken..

H. R.

FELIX TIMMERMANS, *Schoon Lier*, Amsterdam, P. N. van Kampen en Zoon, geen jaartal.

ERNEST CLAES, *Wannes Raps*, Amsterdam, P. N. van Kampen en Zoon, geen jaartal.

Twee echt-Vlaamsche boekjes — alle twee door den alom-vermaarden Timmermans verlucht. Zijn Liersche stadsgezichten, die het eigen werkje versieren, zijn heel aardig. Er is een zekere kracht, een zekere kloekheid in die teekeningen;— de manier waarop de oude gevels, de Lieve Vrouwen-beelden, de vestingwallen zijn neergezet, verraadt zekerheid. Timmermans is met de beelden van zijn geliefd Lier ten zeerste vertrouwd, maar in zijn geteekende menschenfiguren vind ik hem meest te oûbollig; de ronde bolle vormen der mannetjes en vrouwtjes, de in 't oog vallende verstelstukken der opgelapte broeken en knieën — de bazuinengeltjes — de naïve bloemetjes en de dikke neuzen, doen wel wat al te gemakkelijk en speelsch aan. Maar Timmermans heeft het spel in het bloed en misschien hecht hij zelf aan die teekeningetjes ook geen grooter waarde dan aan een plezierige dartelheid.

Zijn „Schoon Lier” is een hymne. Ik raad iedereen aan, die dit boekje gelezen heeft, nooit naar Lier te gaan. Laat hem in den waan, dat er nog kleine, aardsche paradijzen zijn (hoewel ik persoonlijk andere droombeelden koester) laat hem denken: daar ga ik later wonen om de moderne wereld te ontvluchten in een zalig oord van heldere kleuren, vroolijke menschen, vrome stilte, feestgezag en pintjes bier — en laat hem maar niet onderzoeken in hoeverre de werkelijkheid zijn droombeeld gelijk geeft.

Enfin, Timmermans vertelt allerplezierigst van het oord zijner liefde, van de hooge bezoekers die het ontving door de eeuwen heen, van dichters en schilders die in den modernen tijd er hun inspiratie vonden — Timmermans speelt met woorden — hij dicht en rijmt, hij vindt geen lofredenen genoeg om zijn geliefde stad te sieren — en soms is hij zoo hevig bezig dat hij met een harden plof neervalt op den vetten, Brabantschen bodem en het uitschatert van de jool.

Het boek wemelt van drinkgelagen en „souters”, van illuminaties en pinakels, van kapellekens en kerkfeesten, van stamineebazinnen en bagijntjes. 't Is op en top Timmermans. Maar toch een wat verstilde Timmermans hier en daar, in wien fijnere gevoelens groeiende zijn.

Ook Wannes Raps van Ernest Claes is een echte Vlaming, hoewel geen Lierenaar. Hij zwierf rond Everbeur en Tesselt. 't Is een eenzame, een die altijd zijn beenen onder andermans tafel steken moet om wat warmte en gezelligheid te genieten. Een populaire figuur overigens — een bekende en hartstochtelijke visscher — een voortreffelijk netvlechter, een slim strooper — iemand die gaarne gezien is, ook om zijn satanische „Paardenpaternoster” die bezwerende kracht uitoefent. Maar hij weet niets van de

ouders waaruit hij is geboren, hij heeft kind noch kraai op de wereld en zijn dood is schoon als van weinigen. Ernest Claes vertelt op gevoelige wijze van den vriend zijner jeugd. Hij mist de bravoure en de kleurigheid van Timmermans, maar hij is teederder. J. D. W.

REIN VAN ZANTEN, *De Liefde van Eugenius Berg*, Amsterdam, P. N. van Kampen en Zoon, (zonder jaartal)

Dit boek van Rein van Zanten vormt wel in alle opzichten een antipode met dat van Helman. Ik beken gaarne dat mijn sympathie den Surinamer tegemoet vliegt, al erken ik ter dege de vele kwaliteiten van Rein van Zanten's overdacht proza. Helman is in vele opzichten nog de zoon van een ongerept volk, die de ziel der wereld en de nooden der wereld nog vermag te voelen met een ontvankelijken geest. Rein van Zanten daarentegen is een typisch specimen van den verintellectueelden European. Hij behoort niet meer tot de allerjongste generatie — want die heeft zich afgewend van de ontrafelingszucht der kleine gemoedsbewegingen, ook zij verlangt naar méér grootheid, al is dit verlangen soms nog wat hol en krampachtig. Een vijftien jaar geleden ongeveer beleefden wij aan sommige schrijvers het maximum vermogen om met geduldig turen door de microscoop onze geringste zielsbewegingen te betrappen — te registreeren. Het menschelijk hart en zijn weifelmoedig verlangen lagen daar onder het vergrootglas en de koelbloedige psycholoog zag de geringste stuiptrekking en verheugde zich over de nauwkeurigheid zijner waarneming. Zoo staat ook Eugenius Berg over zijn hart gebogen en slaat het met welgevallen gade. Wel deugt er eigenlijk niets van, zijn liefde is geen liefde — zijn inzichten maken hem niet wijzer, maar toch behoudt hij een zeker plezier in het kijkspel. Wat zijn Eugenius Berg's wezenstrekken? Een hang naar zich-zelf en een verwachting van een liefde die hem aan dit toch eigenlijk lastige zelf ontvoeren zal, gebrek aan werklust, een over-intellectueel bespieden van zich zelf, een zeer scherpe blik op zijn eigen gemoedsbewegingen, een hang om rond de menschen, waarmee hij in nauw contact komt, veel fraais te dichten zonder hen-zelf te zien — een zielig gemis aan eenzaamheidsgevoel met de omringende wereld. Eugenius Berg staat los van de wereld, die hem schiep, — doelloos, werkeloos, liefdeloos — alleen een kleine weemoed en een stil verlangen sieren hem. Hij is eerlijk, maar hij is ook kunstmatig. Een man als Eugenius Berg wortelt niet in de aarde, hij reikt ook niet naar den hemel, — hij is — voor zoover ons menschelijk oog zien kan — zonder heimat. Toch snikt hij zijn zielsverlatenheid uit als hij een enkel oogenblik het leven aanschouwt, daar waar hij meende dat doodschheid heerschte. Dit zeer levend oogenblik in Berg's huwelijk sluit op zeer gelukkige wijze het boek af. J. D. W.

LEA WIJNBERG, *Mengeldichten*. Amsterdam, P. van der Kamp en Firma B. van der Land, 1927.

Wie het plan heeft opgevat tot de uitgave van dit bundeltje volmaakt onbelangrijke rijmelarij, draagt een zware verantwoordelijkheid. Wij waren tot nu toe op litterair terrein vrijwel verschoond gebleven van wonderkinderen, thans wordt blijkbaar een ernstige poging gedaan — ach, dat „lieve”, „onschuldige” voorwoord! — onze letterkunde met een dezer zielige schepseltjes te verrijken. En het is lang niet zeker, helaas, gezien de vele malen, dat onze kritiek in de laatste jaren in soortgelijke gevallen heeft gefaald, dat zij zich thans unaniem verzetten zal tegen deze opgedrongen zoetigheden, die met poëzie heelemaal niets hebben te maken. Dat jongejuuffrouw Wijnberg op haar zestiende jaar niet in staat is althans een dragelijk vers te produceeren — vele onzer dichters deden dat overigens wèl! — moge nog geen bewijs zijn voor het haar ontbreken van een dichterlijk talent; dat zij niet de kracht heeft gehad zich, hetzij tegen eigen eerzucht, hetzij tegen anderer verlangens, te verzetten, geeft alle aanleiding niet te veel van haar litteraire toekomst te verwachten, immers gewoonlijk — en dat is waarlijk heel wat natuurlijker dan deze zoo praemature editeer-lust! — heeft de zestienjarige dichter of dichteres in spe geen tijd om zich om de uitgave zijner producten te bekommeren en vergenoegt hij zich (al schijnt dit, ten onrechte, in onbruik te geraken) met het regelmatig zenden en terugontvangen van zijn bijdragen aan de redacties der diverse periodieken. De Muze namelijk pleegt hem of haar eenvoudig de rust niet te gunnen, die het overwegen van een bundeling, indien de gedachte eraan één oogenblik mocht zijn opgekomen, hetgeen reeds op zichzelf onwaarschijnlijker is dan men wellicht zou vermoeden, noodzakelijkerwijs en vanzelfsprekend vereischt. Daarom moeten wij tot onze spijt vreezen, dat Lea Wijnberg niet genoeg van de Muze houdt, en deze niet voldoende van haar, om meer te worden dan een bescheiden, doch sentimenteetele rijmelaarster, zooals er tallooze zijn op zekere leeftijden, doch die er door een goed gesternte voor worden behoed de vruchten hunner verstrooiingen aan de openbaarheid prijs te geven.

R. H.

KAREL WASCH, *De Loutere Bloem*. Amsterdam. Em. Querido's Uitgeversmij, 1927.

Deze korte roman van Karel Wasch behandelt hetzelfde onderwerp als zijn voorlaatste werk „Eva-Marie”: de loutering der zinnelijke liefde. Wat in dezen schrijver steeds weer opvalt is de gestadige, doch moeizame groei van dat ééne problemen-complex, Freudiaansch genaamd: de erotiek en derzelve sublimering. Zijn werk ligt zoo stevig geankerd

in zijn tijd, dat het zich slechts schijnt te kunnen ontwikkelen in een overeenkomstig tempo. Men zegt wel: tegenwoordig gaat de tijd snel, doch men behoeft — omgekeerd — deze snelheid maar te meten aan de werken, welke als het ware in zijn centrum ontstaan, om te constateeren.... hoe langzaam hij zich werkelijk voortbeweegt.

Op het eerste gezicht is men geneigd de elkaar opvolgende boeken van Karel Wasch nagenoeg als zelf-herhalingen te beschouwen — men moet toegeven, dat dit talent in de keuze zijner thema's al zeer beperkt is —, doch, indien men nauwkeuriger toeziet, blijkt elk boek schrijver en lezer verder te hebben gebracht. Steeds wordt de strijd, waarin zich de loutering voltrekt, gecompliceerder, steeds wordt zijn oplossing eenvoudiger. Het oeuvre van dezen auteur lijkt een riethalm, elk nieuw werk voegt een geleding aan den ouden stengel toe.... tot hij het bloeipunt zal hebben bereikt. Tot dit bloeipunt zijn wij echter nog niet genaderd. Er zijn nog steeds factoren te onderkennen in zijn werk, die hem beletten zich volkomen vrij te ontplooiën: een zekere cerebrale woordvorming, die den organischen gang van het rythme verstoort, een vaak te intellectualistisch toegespitsten dialoog, die op den vlucht der verbeelding belemmerend werkt. Misschien komt dit alles enkel, omdat er een te geringe tijdsruimte ligt tusschen conceptie en creatie, zoodat het boek al denkende is ontstaan en neergeschreven; misschien ook — ik meen hieraan bij de bespreking van „Eva-Marie” te hebben herinnerd — draagt het een te onmiddellijk autobiographisch stempel en is in deze toespitsing een onbewuste weerbaarmaking en bescherming der doorleefde emotie te zien, al behoeft — en heeft in casu — men zeker niet te denken aan een autobiographie in den strikten zin van het woord.

R. H.

EDUARD VETERMAN, *Naakte Maskers*. Amsterdam, Em. Querido's Uitgeverij, 1926.

Zeldzaam zijn boeken als dit, waarin niets echt is, die van begin tot einde een aaneenschakeling zijn van valsch pathos, valsche taal, valsche plastiek, en die uitgerust zijn met een zoo matelooze litteraire pretensie tevens. Wanneer er ooit boeken verbrand behoorden te worden....

Het is, helaas, niet verwonderlijk, dat de auteur voor dezen roman een uitgever heeft kunnen vinden, al treft het pijnlijk, dat het dezen uitgever moest zijn; doch het zou een bewijs van de ellendigste geestelijke verwarring en decadentie zijn, indien dit werk ook maar een enkele „redelijke” beoordeeling vond. Er zijn ten slotte grenzen, ook voor de welwillendheid van.... den allerwelwillendsten criticus!

R. H.

G. TIMMERMANS, *De Rebel*. W. L. en J. Brusse's Uitg.-Mij., 1926.

De omslagteekening, die Pol Dom voor dit boek heeft gemaakt, is niet zeer geslaagd. Zij mag technisch verantwoord zijn, als illustratieve omslagversiering heeft zij evenmin als dat het geval was met het omslag voor Maurits de Vries' *Verzengend vuur*, de kern van het boek in eenig opzicht benaderd. Pol Dom zal misschien een voortreffelijk reclame-teekenaar zijn, maar van de taak, hem hier opgelegd, heeft hij zich m.i. op onvoldoende wijze gekweten. Zeker: het omslag ziet er frisch, pakkend uit, maar.... heeft de voorstelling erop iets met het innerlijk van het boek te maken? Immers niets. Men verpakt toch ook geen Sunlight-zeep in een Lotushulsje!

Het werk van den heer Timmermans — hoe gelukkig is de firma Brusse den laatsten tijd met haar debutanten! — heeft alle allures van een talentvollen eersteling. Compositie is er nog weinig in te vinden, werkelijke, opzichzelfstaande figuur-uitbeelding ontbreekt geheel. De personen hebben zich geen van allen volkomen los kunnen maken van het donker, waaruit zij geschapen werden. Zij doemen op als gezichten, als fantomen soms, doch zij bewegen zich niet vrijuit in het licht. Deze bezwaren, die tenslotte voor het publiek oninteressante technische opmerkingen zijn, al moeten zij er niettemin om worden gemaakt en al mogen zij in de eerste plaats in het belang van den schrijver zelf, voor wie ze van een zeer speciale beteekenis zijn, niet onvermeld worden gelaten, wegen, wanneer men inderdaad met een debutant te doen heeft, a l t i j d l i c h t. Elk debuut is een soort krachtproef aan den eenen, een soort experiment aan den anderen kant. Het dient om te fixeeren: wat kan ik? en: wat heb ik bereikt? Van Timmermans laat zich zeggen: hij kan (voorloopig onbegrensd) veel en heeft naar het gehalte van zijn boek reeds stellig iets bereikt. Veel is nog onduidelijk, verward, geforceerd in het geheel van zijn roman, maar er zijn fragmenten aan te wijzen, vooral in het laatste gedeelte, die ons in staat stellen, de beste verwachtingen te koesteren van zijn toekomst. Slordig is zijn werk niet geschreven, wel onrustig, gejaagd soms, alsof hij zich geen tijd heeft gegund. De roman bestaat uit drie „boeken”, zij had uit.... drie deelen kunnen bestaan. Dit wil niet zeggen, dat Timmermans uitvoeriger had moeten zijn, dat hij hetgeen neergeschreven was, had dienen uit te spinnen. Hij had enkel kunnen volstaan met aan te vullen hetgeen hij overgeslagen heeft, met uit te diepen, waarover hij heen geloopt is.

Met dat al is deze roman nu eens werkelijk de moeite waard. Zijn er nog lezers, die worstelen willen (en kunnen) met een boek, die er iets voor over hebben om een ruw, maar kostbaar erts te ontvangen, in plaats van fraai-geslepen kristallen, die „zoomaar” in de hand glijden? Zijn er nog lezers?

R. H.